

Ruimte, milieu, infrastructuur en wonen ondoordacht en cha

Welke keuzes maakt het nieuwe kabinet op het gebied van ruimtelijke ordening, milieu, infrastructuur en wonen? En wat zullen daarvan de gevolgen zijn? Hugo Priemus onderwierp de betreffende paragrafen uit het Regeerakkoord aan een kritische beschouwing. Kortzichtig en perspectiefloos is zijn keiharde conclusie. Het gaat de nieuwe regering om het geluk van nu, en dat is treurigstemmend, vindt Priemus.

Hugo Priemus Onderzoeksinstituut OTB Technische Universiteit Delft

Het Regeerakkoord VVD-CDA van 30 september 2010, onder het motto 'Vrijheid en verantwoordelijkheid' is inmiddels in vele kranten, tijdschriften en andere media besproken. De aandacht gaat daarbij vooral uit naar de samenwerking met de PVV, zoals deze is vastgelegd in het Gedoogakkoord VVD-PVV-CDA. De klassieke inhoudelijke paragrafen over bestuur, buitenland, economie, financiën, gezondheid, immigratie, infrastructuur, onderwijs, ouderenzorg, veiligheid, werk, sociale zekerheid en wonen zijn tot nu toe in veel mindere mate aan een analyse onderworpen. In het nu volgende onderwerp ik de paragrafen ruimte, milieu, infrastructuur en wonen aan een kritische beschouwing.

Ruimtelijke ordening

We beginnen met de paragraaf 'Ruimtelijke ordening' die zegge en schrijve zeven regels telt. Gepleit wordt voor een integrale afweging van verschillende belangen

waarbij de besluitvorming zo transparant mogelijk plaatsvindt, zo dicht mogelijk bij degenen die het direct aangaat. Er komen voorstellen om de Ruimtelijke ordening meer over te laten aan provincies en gemeenten. Het toezicht en de regie op het gebied van ruimtelijke ordening en volkshuisvesting gaat naar de provincies. Het lijkt erop dat het minderheidskabinet VVD-CDA een einde wil maken aan het nationaal ruimtelijk beleid. Zo mag het Groene Hart gerust met kleine projecten worden bebouwd. De aanduiding 'ruimtelijke ordening' komt niet meer in de naam van een ministerie voor. Vermoedelijk ziet het kabinet deze essentiële rijkstaak als linkse hobby.

Milieu

Ook de paragraaf 'Milieu' is beknopt: 21 regels. Vooral het gelijke speelveld in de EU en de wereld zijn volgens het Regeerakkoord belangrijk: Nederland moet niet te ver voor de muziek uitlopen.

n in het regeerakkoord VVD-CDA: otisch

Milieubeleid is niet alleen een zaak van de overheid, maar ook een zaak voor bedrijven die hun marktaandeel door innovaties kunnen bevorderen.

De kilometerheffing wordt afgeblazen. Voor het overige wordt het nationaal Samenwerkingsprogramma luchtkwaliteit verder uitgevoerd. Normen ten aanzien van emissies, geluid en trillingen van voertuigen, openbaar vervoer, luchtvaart en scheepvaart moeten passen binnen het gelijke speelveld voor bedrijven in Europa. De fiscale stimulering van de aanschaf en het leasen van milieuvriendelijke auto's wordt voortgezet, meer toegespitst op absolute milieuprestaties.

De kwaliteit van oppervlaktewater wordt verbeterd, met name in stedelijke gebieden. Overheid, bedrijfsleven en kennisinstellingen zullen nauwer samenwerken bij verwerking en beheer van afval. De milieuregelgeving zal worden vereenvoudigd en gemoderniseerd. Hoe dat gaat gebeuren is niet bekend.

De Crisis- en Herstelwet – hoewel deze vanuit de wetenschappelijke en vakwereld sterk onder schot ligt – zal permanent worden gemaakt. De fundamentele bezwaren vanuit de milieubeweging hebben kennelijk geen indruk gemaakt. Het begrip 'klimaatverandering' wordt in het Regeerakkoord zorgvuldig vermeden. Kennelijk is het motto: wat niet weet, wat niet deert.

Infrastructuur

Ook al komt er geen kilometerheffing, toch worden de files aangepakt en de mobiliteit verbeterd. Dat versterkt de economische groei en leidt tot een schoner milieu, althans volgens het Regeerakkoord. Verschuiving van vaste lasten naar variabele lasten is mogelijk door

verhoging van accijnzen op brandstoffen onder gelijktijdige en evenredige verlaging van vaste lasten. Het Kabinet zal hierover overleg openen met de buurlanden en andere EU-lidstaten. Het is zeer onwaarschijnlijk dat dit tot iets concreets zal leiden. In wegen en spoor wordt een half miljard euro geïnvesteerd. Samen met het bedrijfsleven werkt de overheid aan aanvullende maatregelen om de files te bestrijden: parkeer- en reisvoorzieningen, transferia, carpooling, fietsvoorzieningen, incidentenmanagement en de intensivering van telewerken. Tenslotte investeert het Kabinet in de binnenvaart.

De maximum snelheid gaat omhoog tot 130 km per uur. Over de gevolgen hiervan voor het milieu, de gezondheid en de veiligheid zwijgt het Regeerakkoord in alle talen. Dat de capaciteit van een weg *daalt* als de maximum snelheid omhoog gaat, waardoor de files weer aangroeien, staat niet in het Regeerakkoord.

Het openbaar vervoer moet toegankelijker, betrouwbaarder, efficiënter en vooral veiliger worden. Veel nadruk wordt gelegd op treinverbindingen van en naar de grensregio's. Het spoorboekloos reizen wordt uitgebreid. De toegankelijkheid van stations en treinen voor mensen met een beperking wordt verbeterd.

Schiphol krijgt de ruimte om verder uit te groeien tot een duurzame en concurrerende luchthaven. Het beleid is gericht op een wereldwijde aanpak van emissiehandel, zodat er een gelijk speelveld ontstaat. Het kostenniveau van de luchthaven moet concurrerend zijn. Ook de ontwikkeling van de regionale luchthavens staat in het teken van de economische ontwikkeling. Ook de ontwikkeling van de Rotterdamse haven wordt krachtig bevorderd, inclusief

de ontwikkeling van de Tweede Maasvlakte met bijbehorende natuurcompensatie. Overheid en bedrijfsleven werken samen bij de aanleg en het onderhoud van de infrastructuur van wegen en openbaar vervoer. Landelijk start een groot aantal publiek-private infrastructuurprojecten, conform de aanbevelingen van de Commissie-Ruding. Aanleg en gebruik van additionele infrastructuur, zoals supersnelwegen, kunnen worden gefinancierd door investeringen van pensioenfondsen en tolheffing. Voor het gewone wegennet komt er geen tolheffing. Voor het openbaar vervoer in de drie grootste steden komt er een verplichte aanbesteding. Het hoofdrailnet verdient een sterke verbetering van kwaliteit en effectiviteit.

Het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT) wordt verlengd van 2020 naar 2028. Hierbij krijgen brainports, mainports en greenports prioriteit. Met provincies en grote gemeenten worden afspraken gemaakt over het meebetalen aan infrastructuur, in elk geval voor zogeheten bovenwettelijke inpassingen. Het programma Randstad Urgent wordt voortgezet en uitgebreid naar andere delen van het land. Daarmee verdwijnt helaas het accent op de Randstad: het nieuwe Kabinet wil iedereen tevreden stellen.

Het Kabinet voert de adviezen uit van de Commissie-Elverding (=Commissie Versnelling besluitvorming infrastructuure projecten). De Wet- en Regelgeving op het gebied van omgevingsrecht en de Algemene Wet Bestuursrecht worden vereenvoudigd: het milieu moet een toetje lager zingen. De vergroting van de waterveiligheid in de Delta blijft een kern-

Ruimte en wonen

taak van de overheid. Het gaat om de uitvoering van achterstallig onderhoud, veilige dijken en waterkeringen en versterking van de kustwering. Voor de ontpoldering van de Hedwigepolder in Zeeuws-Vlaanderen wordt een alternatief ontwikkeld. Er komen geen nieuwe besluiten tot ontpoldering. Koppejan kan tevreden zijn. Het Regeerakkoord bevat een ernstige potverteercomponent. Destijds hebben regeringen besloten om de aardgasbaten op te nemen in het Fonds Economische Structuurversterking (FES) om investeringen te financieren op het gebied van infrastructuur, ruimte, milieu, duurzaamheid, kennis en innovatie. De belegde ruimte in het FES wordt nu overgeheveld naar het Infrastructuurfonds en departementale begrotingen. Er vindt deze periode geen additionele voeding plaats van het FES. De onbelegde ruimte komt ten goede aan de algemene middelen. Dat betekent het trieste einde van het FES als spaarpot ter financiering van toekomstgerichte investeringen in de ruimtelijk-economische structuurversterking van ons land. Het is onvergeeflijk dat het minderheidskabinet de kilometerbeprijzing in de ijskast heeft gezet, omdat dit blijkens een overweldigende bewijsvoering uit tal van onderzoeken het meest effectieve instrument is om files te bestrijden. Voor het overige ziet het infrastructuurbeleid er (te) ambitieus uit. De milieucomponent komt echter nauwelijks uit de verf, mede gezien het verhogen van de maximumsnelheid tot 130 km en de voorgenomen aanleg van supersnelwegen. Nederland blijkt opeens niet meer vol te zijn.

Wonen

Een van de meest chaotische paragrafen van het Regeerakkoord is de paragraaf Wonen. Aan de hypotheekrenteaftrek en andere fiscale aspecten van het eigenwoningbezit verandert niets. Daarmee wordt een evidente mogelijkheid om de overheidsfinanciën te saneren genegeerd. Het hevig gekritiseerde inflatievolgend huurbeleid wordt gecontinueerd, althans voor huishoudens in de sociale huursector met een inkomen tot € 43.000. Voor bijna 90% van alle huurders van sociale huurwoningen volgt het Regeerakkoord de SP: de enige politieke partij die een inflatievolgend huurbeleid in het verkiezingsprogramma heeft staan. Boven de inkomensgrens van € 43.000 wordt een maximale huurstijging toegestaan van inflatie + 5%.

Dit vergt in de sociale huursector een jaarlijkse toetsing van het huishoudeninkomen van de bewoners en dus ook: van de samenstelling van het huishouden. Dit vraagt veel ambtelijke capaciteit. Zo'n harde grens lokt over een breed front fraude uit. Het externe toezicht op woningcorporaties wordt versterkt door de instelling van een Woonautoriteit, conform de beleidsvoornemens van ex-minister Van der Laan. Er komen (nog niet gespecificeerde) voorstellen om het functioneren van woningcorporaties te verbeteren. Huurders van een corporatiewoning krijgen het recht hun wonen "tegen een redelijke prijs" te kopen. Huishoudens met een inkomen hoger dan € 43.000 worden door hoge huurverhogingen uit hun huurdersstatus weggepest: zij hebben mede door de hypotheekrenteaftrek sterke financiële incentives om te kopen. Dit levert aanzienlijke extra overheidsuitgaven op. Deze ingrijpende maatregel staat niet in verkiezingsprogramma's van VVD, CDA en PVV, wel in dat van Groen Links. Hier is dus sprake van kiezersbedrog. Bovendien is de maatregel onuitvoerbaar, omdat een kooprecht in strijd is met nationaal en Europees eigendomsrecht. Thatcher kon in 1980 in het Verenigd Koninkrijk het *right to buy* invoeren, omdat daar de gemeentelijke woningbedrijven de sociale huursector domineerden. Nederlandse woningcorporaties daarentegen zijn private instellingen die niet zo maar onteigend kunnen worden. De aankondiging van het kooprecht zet de Nederlandse corporatiesector en de Nederlandse huurder op het verkeerde been.

Boven de inkomensgrens van € 43.000 wordt een maximale huurstijging toegestaan van inflatie + 5%.

De sociale huursector wordt meer toegespitst op degenen die geen alternatieven hebben. Het is niet duidelijk welke doelgroep hiermee wordt bedoeld. De toewijzing van sociale huurwoningen wordt stapsgewijze beperkt tot lagere inkomensgroepen. Dit lijkt in strijd met de op

15 december 2009 uitgevaardigde Europese regel dat de doelgroep van de sociale huursector bestaat uit huishoudens met een belastbaar inkomen van € 33.000 per jaar. Europese regelgeving kan niet zo maar door een lidstaat opzij worden gezet. De Vogelaarheffing wordt afgeschaft, maar er komt wel een belasting op woningcorporaties. Dit staat uitdrukkelijk in het PVV-verkiezingsprogramma. Deze belasting geldt ook voor commerciële verhuurders die tenminste tien woningen beheren. Dat staat *niet* in het verkiezingsprogramma van de PVV. De combinatie van het inflatievolgend huurbeleid, het onwerkbaar kooprecht en de nieuwe verhuurdersbelasting leiden ertoe dat het investerend vermogen van woningcorporaties compleet wordt uitgehold. Ook vastgoedbeleggers zullen niet terugkeren als investeerders in huurwoningen.

Conclusie

Het Regeerakkoord getuigt van weinig begrip bij de opstellers van effectief woningmarktbeleid. Over de huurtoeslag lezen we geen woord. De rapporten van VROMRaad (2007) en van de SER-CSED (2010) zijn compleet genegeerd. In het rapport van de ambtelijke Heroverwegingscommissie Wonen is selectief gewinkeld: geen hervorming van de koopsector wordt beoogd en in de huursector wordt vooral chaos gecreëerd, waardoor het strategisch voorraadbeheer en de ontwikkeling van nieuwe corporatiewoningen sterk in het gedrang komen. De woningbouw zal verder instorten en de bouwwerkloosheid zal stijgen. Het Regeerakkoord 'Vrijheid en verantwoordelijkheid' is gericht op de korte termijn en op de kleine schaal. Het gaat om de huidige generaties, om vandaag, om het geluk binnen de Nederlandse grenzen, met name voor ons soort mensen. Van deze kortzichtige, perspectiefloze benadering getuigen ook de paragrafen ruimte, milieu, infrastructuur en wonen. Een lichtpunt is dat een flink deel van de maatregelen volstrekt onuitvoerbaar is.